

Lovforslag nr. L 75. Fremsat den 1. december 1982 af Glistrup (FP), Glensgård (FP), Askjær Jørgensen (FP), Knud Lind (FP) og Tang Sørensen (FP)

Forslag

til

Lov om udvidet ytringsfrihed for offentligt ansatte

De, der virker i offentlig tjeneste eller hvern, har ingen tavshedspligt i sociale sager og ej heller i sager vedrørende skatte- eller afgiftsforhold. For den periode, hvor konkrete lovforslag udformes, kan vedkommende minister dog pålægge tavshedspligt om, hvad der erfares som led i dette arbejde.

Bemærkninger til lovforslaget

Den menneskeopfattelse, der rådede i enevældens dage, gjorde det til en selvfølgelig – nærmest gudegiven – sag, at kongens undergivne ikke måtte udtale sig kritisk udadtil over, hvad kongens kanscellier og andre embedsværker resolverede eller havde under overvejelse.

I 1849 overtog Danmark ytringsfrihedsdogmet fra de store franske og amerikanske revolutioner. Men det blev det ikke stort bedre af. Hårde fortiesvinde blæste fra den tids jernlady – imperieregenten Victoria.

Snart tre generationer efter klunketids-dronningens død er tavshed og fortieser stadig en hovedmelodi for, hvad der erfares i offentlig tjeneste og hverv. Nogle af de vigtigste lovbestemmelser optrykkes i bilag 1. De er tilmed så elastigummede, at den enkelte offentligt ansatte må frygte at blive ramt, selv for rent harmløse oplysninger, hvis magthaverne gerne vil sparke ud efter ham, mens omvendt spyttslikkere, der er de overordnede velbehagelige, indrømmes velvillige fortolkninger, hvis de undtagelsesvis kommer ud af trit med His Masters Voice.

Efter forslagsstillernes opfattelse bør tavshedspligten lempes massivt. Hovedargumenterne herfor er:

- 1) Det enkelte menneske skal have den mest udstrakte personlige frihed, uden at der er adgang til for samfundet at revse og korrigere ham, medmindre vægtige hensyn taler for, at friheden skal indskrænkes.
- 2) De åbne døres samfund er på lidt længere sigt det stærkeste samfund. I tys-tys-klimaer vokser og vokser slendrianerier nemlig som invaliditetsskabende kræftsvulster.
- 3) Skal Danmark klare sig, er viden og indsigt hovedvåbenet. Men værdien af viden beror på, hvor udbredt den er. Derfor bør hævninger for udbredelse af viden fjernes. Folkestyrets magthavere – journalister, politikere og andre – må ikke gøres til lækhundene.

Samfundet udvikler sig tilmed i disse år fantastisk hurtigt. Hvad der var de højere sandheder for nogle år siden, er nu ved at blive hule

fraser. Hvad vore bedsteførelde absolut ikke kunne tolerere, er nu om dage selvfølgelig banaliteter. For at en sådan omskiftelighed kan forløbe under nutidsproblemerne komplicitet, så mindst muligt kommer på skæbnemættede afveje, er det bedst med udstrakt frihed for, at flest mulige synspunkter kan krydse klinger. Selve Danmarks lidenhed begrænser i forvejen ulykkeligt stærkt, hvor mange der på kvalificeret vis kan deltage i den danske debat. Loven skal ikke unødigt hidføre yderligere begrænsninger og fremture med at forkrøble debatten.

Den offentlige administration er summen af millionvis af enkeltsager. Samfundsdiskussionen får et alt for abstrakt og virkelighedsfjernt præg, når den føres uden dybtgående kendskab til dette grundmateriale. Viden skal ikke forbeholdes teknokraterne selv. De har nemlig egoistiske interesser at hyppe. Sagsområdet giver dem deres levebrød, og de besværes nødtigt af kvalificeret kritik. Følgelig frydes de, når andre afskæres fra indgående og omfattende oplysning om, hvad der går for sig i forvaltningerne, og deres kritik derfor kan affejes med, at de ikke har tilstrækkelig detailviden.

I masser af tilfælde er påberåbelse af tavshedspligt blevet embedsmændenes skalkeskjul. Den bestandige kritik af administrationen, som er folkestyrets salt, kan de så dejligt unddrage sig under henvisning til, at tavshedspligt forbyder dem at udtale sig. Dette hindrer på den anden side ikke embedsmændene i at få, hvad de selv finder belejligt, ud i den offentlige debat. De kan underhånden lade det ene og det andet – ofte manipulerede – faktum sive ud. Selv om enhver kan se, at oplysningen næsten nødvendigvis må stamme fra embedsmænd, kan ingen angribe dem. Det almindelige journalistprincip er jo at hemmeligholde kilder, som ønsker at være anonyme.

De offentlige systemer fungerer hurtigere, billigere og rigtigere, hvis man holdt op med at undertrykke kendsgerninger.

Historiens entydige erfaring står i skarp modstrid med tavshedssygen. Hvor borgerne har skullet have deres rettigheder over for statsmagten befæstet og uddybet, har vejen bestandig været størst mulig åbenhed og offentlighed, som kunne udlufte geheimekabinetternes pampundertrykkelse, hvor man favoriserer venner og ramler nogle gevaldige øksehug ud efter politiske modstandere. Et af 1980ernes store eksempler på, at denne erfaring stadig er rigtig, er fremgangen for solidaritetsfagforeningerne i Polen. Uden den store offentlighedsbølge var aktioner af den art givetvis blevet knust i fødslen.

Men også på det område er det hidtil lykkedes den danske statsmagt at lege kispus med retssikkerheden, jfr. f.eks. Poul Boegs pjece »Justitsmordet i landsskatteretten«, særlig side 44-48 samt side 20-21 i betænkningen af 19. januar 1982 ad B 9 angående folketingets samtykke i henhold til grundlovens § 57 (Glistrup), Folketingstidende 1981-82 (2. samling), tillæg A sp. 1385 fra folketingets udvalg for forretningsordenen.

De, der virker i offentlig tjeneste og hverv, er ikke ministerens, borgmesterens, retspræsidentens eller direktoratdirektørens tyende: De er hele befolkningens tjenere, så sandt som det er skatteydernes penge, de lønnes med.

Danmarks riges grundlov sikrer offentlighed som en af borgernes frihedsrettigheder. Men grundlovsreglen (§ 65) nævner kun direkte domstolene. Ministerier, amtsgårde og råduse har unægtelig fået en meget, meget større magt over den enkelte, end dommere havde, da grundlovsbestemmelsen kom den 5. juni 1849.

Derfor må hemmelighedskræmmeriet nu også spules ud fra administrationen.

- 4) Der findes vitterligt mennesker, for hvem det at ytre sig frit er en livsnødvendighed. Selv om de nok er en beskedent minoritet, er de ikke samfundets ringeste borgere. Knægter man deres ytringsfrihed, giver deres frustrationer herover sig ofte særdeles ubehagelige udslag. Så er det billigere for samfundet bare at lade dem kæfte op. Har de først opnået lovsikret ytringsfrihed, vil det selvsagt være magtfordrejning, hvis der i anledning af deres udtalelser udløses sanktioner i form af forvreden sagstildeling, omflytninger, forbigåelser ved forfremmelser eller på anden vis.
- 5) Det nuværende danske folkestyres grundlag er, at vælgerne kan forskaffe sig fuldstændig underretning om, hvad det offentlige foretager sig

som grundlag for deres beslutning om, hvilket parti de vil betro det eneste kryds, de har på hver valgdag.

Uanset den centertunge vægt i de anførte fem argumenter tilråder forslagsstillerne ikke, at tavshedspligten ophæves 100 pct. Våbentechnologiens forfærdende udvikling og fremmede magters overfølsomhed bevirker, at der i mange udenrigspolitiske og i visse militære forhold må følges en kæft-, trit- og retningstavshedspligtlinje i blind tillid til dem, der i kraft af det seneste folketingsvalg er blevet regering. Det er her ikke nok, at strenge straffe – i medfør af straffelovens §§ 98-110 f – eventuelt pålægges efterfølgende. Så er skaden jo sket.

Snusfornuft medfører også, at politiets aktioner og ministeriernes forberedelser af afgiftsbuketter er eksempler på, at man ikke i den uindskrænkede ytringsfriheds hellige navn blot kan lade fjenden lytte med.

Forslagsstillerne har i årevis forgæves ventet på, at det justitsministerielle tavshedspligtsudvalg af 1979 skulle barsle. Men vi har alene fået en ny bekræftelse på den gamle erfaring: Da fanden ville, intet skulle ske, nedsatte han den første komité. Selv om justitsministeren i november 1982 som svar på folketingsspørgsmål nr. 132 (Folketingstidende 1982-83, forhandlingerne sp. 1846) har bebudet, at udvalget lader høre fra sig til næste år, har vi nu tabt tålmodigheden og bestemt os for ved et konkret lovforslag at slå løs på bylden for at få effektiviseret diskussionen om, at usminkede sandheder ikke længere skal dølges under fortiespligtens tunge dyner. Hidtidige folketingsdebatter er alene blevet til tom snak jfr. for eksempel Folketingstidende 1978-79, forhandlingerne sp. 2299 f, 5848-5938, 1979-80 (2. samling), sp. 4715-4718 samt 1981-82 (2. samling), sp. 5159-5180. Der kan også henvises til SF-forslaget B 9 af 27. oktober 1981 om offentligt ansattes ytringsfrihed og til debatten (Folketingstidende 1979-80, forhandlingerne sp. 5327-5359) om det radikale forslag B 37 af 22. januar 1980 om offentligt ansattes ytringsfrihed og om VS-forslaget B 20 af 12. oktober 1978 om fuld offentlighed vedrørende økonomisk kriminalitet i form af skatteunddragelse (Folketingstidende 1978-79, forhandlingerne sp. 5327 ff).

Et tidligere fremskridtspartiinitiativ (forslag om motiveret dagsorden, Folketingstidende 1980-81, forhandlingerne sp. 1611) led den 6. november 1980 en smertelig skæbne i folketingssalen. Det gik endda blot ud på, at skattemyndighederne ikke skal kunne påberåbe sig tavshedspligt, hvis den

skatteyder, det drejer sig om, har løst dem fra denne pligt. Gustne betæneligheder fik otte partier til at nedstemme forslaget. Kristeligt folkeparti undlod at stemme, mens fremskridtspartiet var ene om at stemme for. (Folketingstidende 1980-81, forhandlingerne, sp. 1652). (Se endvidere Folketingstidende 1978-79, forhandlingerne sp. 9922-9924 samt Thorndahl på side 21 i »Fremskridt« 1980, nr. 21, og Jyllands-Postens leder af 23. marts 1979 (bilag 2)). I praksis bevirker flertallets afgørelse, at et væld af skatteydere (og sociale klienter m.fl.) er rets- og forsvarsløse over for embedsmandsmisbrug.

Skal den principielle debat i gang, må der imidlertid væsentligt videregående forslag på bordet.

Ved nærværende initiativ har forslagsstillerne valgt at afgrænse debatten til social- og skatteforvaltningerne.

Dette er sket, dels fordi begrundelserne for tavshedspligt her er forholdsvis svage, dels på grund af disse områders store praktiske betydning – også i relation til at bidrage til de desperat nødvendige offentlige besparelser.

Hvad det første angår, er forholdet det, at kun den, der i strid med Holger Danske-visen vil dølgge åsyn og navn, kan have noget at indvende mod, at alle hans forhold bliver offentligt kendte. Har man indgivet en selvangivelse eller en ansøgning til en social myndighed, må man selvsagt sandfærdigt, modigt og mandigt og uden ømskindethed over for hvem som helst stå ved sine gerninger og baggrunden for dem. Imidlertid har folketingsretten gjort såvel social- som skatteområdet så forkvaklet, vidtstrakt og uoverskueligt, at det ikke er umuligt, at der her eller dér i en afkrog forputter sig noget, der bør være tavshedspligt om. Dårlig parlamentarisk tradition tilsiger derfor, at man skal lade tingenes skæve tilstand bestå fremfor at gennemføre nærværende forslag og så, når behovet for undtagelser måtte vise sig, gennemføre tillægsforslag med de fornødne undtagelser. Så længe ingen har påvist ét eneste område i social- eller skatteloven, hvor tavshedspligt er på sin plads af hensyn til den, sagen drejer sig om, må forslagsstillerne afvise denne forsigtigpeternes bibel, som fører ud i større urimeligheder, end der nogen sinde kan forventes ved gennemførelse af nærværende lovforslag, hvis indhold i det mindste er rigtigt i den altdominerende hovedsag. Det eneste godtagelige modhensyn, som synes at fortjene særskilte overvejelser, er, at der skulle være forretningshemmeligheder i det materiale, som pligtsmæssigt indleveres til skattevæsenet. Her er det imidlertid forslagsstillernes opfattelse, at det beror på vilde overdrivelser, når forretnings-

hemmelighedshensynet påberåbes. Det er næsten altid blot hensynet til egen bekvemmelighed. Og for ikke at skulle trækkes med undtagelsesordninger, der bl.a. vil medføre forvridninger i administrationen, er ingen undtagelse foreslået for det tilfælde.

Den anden hovedbegrundelse uddybes således: Når der bliver fuld offentlighed omkring skatte- og socialsager, vil det virke præventivt på den, som ellers ville tiltuske sig en uberettiget fordel ved at give urigtige og/eller ufuldstændige oplysninger. Der vil kunne spares embedsmænd ved, at systemet bliver mere selvkontrollerende, ved at interesserede borgere – hvad enten deres motiver er mere eller mindre slette – supplerer sagsakterne med oplysningsmateriale. Og den offentlige debat om spareforslag vil blive væsentligt mere renfærdig og givtig ved at have et mere virkelighedsnært og fuldstændigt grundlag. Det er selvsagt umuligt på forhånd at angive sikre forventninger om det samlede resultat af disse forhold. For imidlertid at give et indtryk af, hvilken vægt forslagsstillerne tillægger forslaget, skal det her oplyses, at forventningen går på en styrkelse af de offentlige finanser på ca. 1½ milliard kroner allerede i det første år og derefter på væsentligt større beløb. Netop de her valgte to områder er særlig markante eksempler på, at storebror stats herskerområde nu om dage rækker langt, langt videre, end man overhovedet kunne forestille sig, da man for mange generationer tilbage udformede de tavshedspligtsregler, som vi stadig trækkes med den dag i dag. Skal nutidens svulmende bureaukrati holdes på dydens smalle vej, må offentligheden have den fornødne viden til at kunne holde de embedsmænd i ørerne, som finder deres eget sagsområde så vigtigt, at de har svært ved at udøve den påkrævede offentlige sparsommelighed netop på deres eget felt. Det er givetvis kun isbjergets top, vi har i de groteske oplysninger om, at politieftersøgte – for eksempel undvegne straffefanger – forsørges af socialkontorer, og at såkaldt »enlige« kvinder nyder højeste hjælpetakst, selv om alle naboerne ved, at de forsørges af velsituerede mandspersoner, med hvem de lever i papirløse ægteskaber. Det vil fremgå af det anførte, at fremskridtssynspunktet er det stik modsatte af det, som SF udtrykte i L 40, forslag til lov om ændring af lov om social bistand med flere love (særlig tavshedspligt), Folketingstidende 1978-79, forhandlingerne sp. 569 og 1881 og tillæg A sp. 681, om skærpet tavshedspligt i socialektoren og det, Vissenbjerg kommune m.fl. kæmpede for i den herostratisk berygtede retssag. Og for eksempel august 1982-debatten, om den negative indkomst-

skat ville have vundet betydeligt, hvis Helsingørsskatteinspektørens snak kunne være blevet bedre funderet fra både tilhængere og modstandere af loven om negativ indkomstskat samt ikke mindst fra neutrale sandhedssøgere.

Når nærværende forslag er vedtaget, vil det af ordensmæssige grunde være nyttigt at ændre på en række andre bestemmelser i love (f.eks. de i bilag 1 nævnte) og overenskomster. Ligeledes må den ændring af offentlighedsloven, som må forventes efter folketingets debat den 2. november 1982 om L 43 om ændring af lov om offentlighed i forvaltningen (Folketingstidende 1982-83, forhandlingerne sp. 1240-1249) tage højde for, at social- og skattesager skal være underkastet fuld offentlighed.

Når nyordningen er fordøjet, bør kampen mod hykleriet fortsætte på en række andre områder, hvor statslige sikkerhedshensyn ikke gør sig gæl-

dende. For eksempel arbejdsanvisningen (jfr. Nyt fra Arbejdsdirektoratet 1981 nr. 1, side 44 ff), miljøområdet og i Danmarks Radio. På biblioteksområdet er fremskridtssynspunktet udtrykt på side 11, spalte 2, i L 17 om det offentlige folkebiblioteker, fremsat den 7. oktober 1982. Derimod er fremskridtspartiet ikke rede til at gå helt så langt i retning af at pålægge læger og andre i sundhedssektoren oplysningspligt som anbefalet i Politiken-kronik af 7. januar 1981. Jfr. herved også debatbogen »Det offentlige privatliv« (Hans Reitzel 1980).

Et ønskeligt modstykke til det personhadbegrundede angiveri, som vil blomstre op under udvidet yringsfrihed, må det være, at der sker en udbygning af mortifikationsinstituttet, så usande yringer hurtigt kan blive stemplet som sådanne af et uvildigt organ.

Bilag 1

Nogle tavshedspligtsregler

Tjenestemandsløven § 10, stk. 2:

Tjenestemanden skal iagttagende tavshed med hensyn til de forhold, som han i medfør af sin stilling bliver bekendt med, og hvis hemmeligholdelse ifølge sagens natur er påkrævet eller bliver ham foreskrevet. Tavshedspligten ophører ikke ved hans udtræden af tjenesten.

Straffeløven § 152:

Røber nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, hvad han i tjenesten eller hvervets medfør har erfaret som hemmelighed, eller hvad der ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som sådan (...), straffes han med bøde, hæfte eller under skærpede omstændigheder med fængsel i ½ år indtil 1 år.

Stk. 2. Efter ovennævnte regler straffes også den, som efter at være fratrukket stillingen på nogen af de angivne måder forser sig med hensyn til tjenestehemmeligheder, som han i stillingen har erfaret.

Straffeløven § 264 b:

Med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder straffes personer, som virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hverv (...), når de røber privatlivet tilhørende hemmeligheder, der er kommet til deres kundskab ved udøvelsen af deres virksomhed, medmindre de (...) har handlet i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv. Det samme gælder, hvis de uberettiget udnytter sådant kendskab.

Statsskatteløven § 44:

De skattelignende myndigheders og landskatterettens medlemmer såvel som medlemmerne af de kommunale myndigheder, hvem opkrævningen og inddrivelsen af skatten påhviler, er under ansvar efter § 152 i borgerlig straffelov, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939, forpligtet til over for uvedkommende at iagttagende ubetinget tavshed med hensyn til de oplysninger om skatteydernes indkomst- og formueforhold, som under varetagelsen af deres hverv måtte komme til deres kundskab. Det samme gælder med hensyn til de hos de nævnte myndigheder ansat-

te eller af dem antagne medhjælpere samt i øvrigt enhver, der som følge af et i henhold til aftale med det offentlige påtaget arbejde kommer til kundskab om sådanne forhold. Er aftalen indgået med en virksomhed, omfatter tavshedspligten alle, der under deres arbejde i virksomheden får kundskab om forhold som de ovennævnte.

Kildeskatteløven § 87:

Skattemyndighederne skal under ansvar efter § 152 i borgerlig straffelov iagttagende ubetinget tavshed over for uvedkommende med hensyn til de oplysninger vedrørende de skattepligtiges eller de indeholdelsespligtiges økonomiske, erhvervsmæssige eller privatlivet vedrørende forhold, som de under varetagelsen af deres funktioner efter denne lov kommer til kundskab om. Det samme gælder de hos skattemyndighederne ansatte eller af dem antagne medhjælpere samt i øvrigt enhver, der som følge af et i henhold til aftale med det offentlige påtaget arbejde kommer til kundskab om sådanne forhold. Er aftalen indgået med en virksomhed, omfatter tavshedspligten alle, der under deres arbejde i virksomheden får kundskab om sådanne forhold.

Forretningsorden for landsskatteretten § 20:

Retten medlemmer skal under ansvar efter straffeløven udvise ubetinget tavshed over for uvedkommende med hensyn til de oplysninger, som kommer til deres kundskab under varetagelsen af hvervet som retsmedlem. Tavshedspligten ophører ikke med medlemshvervets ophør.

Forretningsorden for ligningsrådet og statsskattedirektoratet § 11:

Medlemmerne af rådet skal bevare tavshed over for uvedkommende om forhold, de bliver bekendt med i deres virke for rådet ved behandlingen af en sag, der angår en bestemt person, et bestemt selskab m.v. eller en bestemt ejendom. Tavshedspligten omfatter også det ved rådets møder passerede, herunder eventuelle afstemninger.

Stk. 2. Medlemmerne skal ligeledes bevare tavshed over for uvedkommende om oplysninger, som de bliver bekendt med ved rådets behandling af andre end de i stk. 1 nævnte sager, og som efter deres art bør hemmeligholdes.

Forretningsorden for amtsligningsråd § 14:

Amtsligningsrådets medlemmer skal under ansvar efter straffelovens § 152 udvise ubetinget tavshed over for uvedkommende med de oplysninger, som de kommer til kundskab om under varetagelsen af deres hverv som amtsligningsrådsmedlemmer. Tavshedspligten ophører ikke med medlemshvervets ophør.

Forretningsorden for skatteråd uden for København § 16:

Skatterådets medlemmer skal under ansvar efter straffelovens § 152 udvise ubetinget tavshed over for uvedkommende med de oplysninger, som de kommer til kundskab om under varetagelse af deres hverv som skatterådsmedlemmer. Tavshedspligten ophører ikke med medlemshvervets ophør.

Forretningsorden for skatterådet i København § 16:

Skatterådets medlemmer skal under ansvar efter straffelovens § 152 udvise ubetinget tavshed over for uvedkommende med de oplysninger, som de kommer til kundskab om under varetagelse af deres hverv som skatterådsmedlemmer. Tavshedspligten ophører ikke med medlemshvervets ophør.

Forretningsorden for ligningskommissionen i København § 15:

Ligningskommissionens medlemmer skal under ansvar efter straffelovens § 152 udvise ubetinget tavshed over for uvedkommende med de oplysninger, som de kommer til kundskab om under varetagelse af deres hverv som ligningskommissionsmedlemmer. Tavshedspligten ophører ikke med medlemshvervets ophør.

Forretningsorden for ligningskommissioner uden for København § 15:

Ligningskommissionens medlemmer skal under ansvar efter straffelovens § 152 udvise ubetinget tavshed over for uvedkommende med de oplysninger, som de kommer til

kundskab om under varetagelse af deres hverv som ligningskommissionsmedlemmer. Tavshedspligten ophører ikke med medlemshvervets ophør.

Ejendomsskatteloven § 29 A:

Medlemmer af vurderingsmyndigheden eller af landsskatteretten er under ansvar efter borgerlig straffelovs §§ 152 og 264 b forpligtet til over for alle uvedkommende at hemmeligholde, hvad de gennem deres virksomhed bliver vidende om. Forpligtelsen gælder tillige for sagkyndige medhjælpere og de hos de nævnte myndigheder i øvrigt ansatte og andre medhjælpere, jfr. § 39 A, samt i øvrigt enhver, der som følge af et i henhold til aftale med det offentlige påtaget arbejde kommer til kundskab om sådanne forhold. Er aftalen indgået med en virksomhed, gælder forpligtelsen alle, der under deres arbejde i virksomheden får kundskab om forhold som de ovennævnte.

Den sociale bistandslov §§ 17, 18, 19, 20, 21 og 22:

§ 17. Den myndighed, der behandler en sag efter denne lov, kan pålægge den, der søger bistand, at medvirke til sagens oplysning, herunder ved at lade sig undersøge af en læge eller indlægge til observation og behandling. Vedkommende myndighed kan endvidere afkræve andre, der har kendskab til forholdene, oplysninger, som må anses for nødvendige for sagen, herunder indhente sygehusjournaler eller udskrifter heraf. Endvidere kan vedkommende myndighed forlange optaget retsligt forhør i overensstemmelse med retsplejelovens § 1018.

§ 18. Den, der modtager social bistand, har pligt til at underrette det sociale udvalg om forandringer i sine forhold, der kan medføre, at bistanden indskrænkes eller ophører.

§ 19. Socialministeren kan fastsætte regler, hvorefter personer, der udøver offentlig tjeneste eller hverv, skal underrette de sociale udvalg, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til forhold, der giver formodning om, at en person har behov for social bistand.

Stk. 2. Socialministeren kan fastsætte regler om underretningspligt for andre grupper

af personer, der under udøvelse af deres erhverv får kendskab til forhold, som bevirker, at der kan være anledning til hjælpeforanstaltninger efter denne lov.

§ 20. Den, der får kendskab til, at et barn under 18 år fra forældres eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette det sociale udvalg.

§ 21. Med bøde eller hæfte straffes, medmindre højere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning, den, der

- 1) afgiver urigtige eller vildledende oplysninger til brug ved afgørelser efter denne lov,
- 2) i forbindelse med ansøgning, eller når der afkræves ham oplysninger, fortier forhold af betydning for sagens afgørelse,
- 3) overtræder § 20.

§ 22. Enhver, der deltager i administrationen af denne lov, er ansvarlig efter borgerlig straffelovs regler om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv, selv om hvervet hviler på offentligt valg.

Lov om offentlige myndigheders registre
§§ 16, 17, 18, 19, 20 og 21:

§ 16. Oplysninger, som kan henføres til bestemte personer, må ikke videregives til private personer og virksomheder m.v., medmindre dette følger af reglerne i §§ 17-19 eller oplysningerne i forvejen er offentligt tilgængelige eller den registrerede eller den, der handler på hans vegne, har meddelt samtykke hertil.

Stk. 2. Samtykke skal meddeles skriftligt og skal indeholde oplysning om,

- 1) hvilke typer oplysninger der må videregives,
- 2) hvem oplysningerne må videregives til, og
- 3) hvorledes oplysningerne må anvendes af den angivne modtager.

Stk. 3. Samtykke bortfalder senest efter 1 års forløb.

§ 17. Oplysninger om bestemte personer kan videregives til private virksomheder m.v., der i henhold til lov eller aftale medvirker ved løsning af vedkommende myndigheds

opgaver. Der må dog kun ske videregivelse af oplysninger, der er nødvendige i den modtagende virksomheds arbejde for det offentlige. Oplysningerne må ikke benyttes til andre formål end fastsat af den registeransvarlige myndighed.

§ 18. Fra sygehusregistre og andre patient- eller sygdomsregistre kan videregives oplysninger om en bestemt person til en læge eller tandlæge, som har den pågældende person i behandling. Videregivelsen kan til læger også omfatte oplysninger om andre personer, herunder om pårørende, såfremt oplysningerne kan have betydning for behandlingen af den registrerede.

Stk. 2. De nævnte registre kan endvidere videregive identifikationsoplysninger og oplysninger om diagnoser m.v. til læger til brug ved konkrete forskningsprojekter. Der må kun ske efterfølgende henvendelse til de registrerede i det omfang, de læger, der har behandlet de pågældende, giver tilladelse hertil.

Stk. 3. Herudover kan der fra de nævnte registre med sundhedsstyrelsens godkendelse og på nærmere angivne vilkår videregives oplysninger til brug ved forskning eller planlægning. Videregivelse af oplysninger med henblik på samkøring med registre, der ikke omfattes af loven, kan kun godkendes efter forud indhentet udtalelse fra registertilsynet.

§ 19. Til brug i konkrete retsforhold kan der videregives enkeltstående oplysninger til private personer og virksomheder m.v., som kan godtgøre at have en retlig interesse i at få de pågældende oplysninger, der klart overstiger hensynet til oplysningernes hemmeligholdelse. Dette gælder dog ikke oplysninger, om hvilke der ved lov er fastsat særlige tavshedsforskrifter.

Stk. 2. Der kan videregives oplysninger til brug ved forskning på nærmere angivne vilkår. Bestemmelsen i § 18, stk. 3, 2. pkt., gælder tilsvarende.

§ 20. Vedkommende minister kan fastsætte regler om betaling for udlevering af oplysninger.

§ 21. Registrerede oplysninger kan videregives til offentlige myndigheder i det omfang, der er nævnt i kapitel 5, samt hvor de

pågældende myndigheder i henhold til lov har adgang til at få oplysningerne.

Stk. 2. I øvrigt må videregivelse kun finde sted til en anden offentlig myndighed, såfremt oplysningerne har væsentlig betydning for vedkommende myndigheds virksomhed eller har væsentlig betydning for en afgørelse, som myndigheden skal træffe, jfr. dog § 9, stk. 1, 2. pkt. Der må dog ikke videregives oplysninger i strid med særlige tavshedsforskrifter, der er fastsat ved lov.

Stk. 3. Fra registre, der udelukkende er oparbejdet med henblik på at foretage statistiske uddrag eller som led i en videnskabelig undersøgelse, må der ikke uden særlig hjemmel videregives oplysninger, der kan henføres til bestemte personer. Registertilsynet kan dog efter ansøgning i hvert enkelt tilfælde tillade, at sådanne oplysninger videregives til registre, der udelukkende er oparbejdet i statistisk eller videnskabeligt øjemed. Registertilsynets afgørelse herom kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Lægeloven § 8, stk. 3, §§ 9, 11, 12 og 13:

§ 8, stk. 3. En læge er forpligtet til på begæring af en offentlig myndighed i det efter øjemedet fornødne omfang at afgive attest til offentligt brug om de lægelige iagttagelser, som han er i stand til at meddele oplysning om, vedrørende en af ham undersøgt eller behandlet person, der søger eller oppebærer pension, understøttelse eller anden offentlig hjælp, herunder hjælp i henhold til forsikrings- og forsørgelseslovene. Samme pligt påhviler sygehuse og lignende institutioner. De i henhold til denne bestemmelse modtagne oplysninger er at betragte som tjenestehemmeligheder.

§ 9. En læge er under ansvar efter borgerlig straffelovs § 263, stk. 2, jfr. § 275, forpligtet til at iagttage tavshed om, hvad han under udøvelsen af sit kald erfarer eller får formodning om angående privatlivet tilhørende hemmeligheder, medmindre han ifølge lovgivningen er forpligtet til at udtale sig, eller medmindre han handler i berettiget varetagelse af en almen interesse eller af eget eller andres tarv.

§ 11. Læger er forpligtede til at afgive de indberetninger og anmeldelser, som af hensyn til den offentlige sundhedspleje afkræves

dem af sundhedsmyndighederne, samt at opfylde den dem efter lovgivningen i øvrigt påhvilende oplysnings- og indberetningspligt.

Stk. 2. Har en læge ydet fødselshjælp ved en fødsel, ved hvilken ingen jordemoder har medvirket, påhviler det lægen efter nærmere af indenrigsministeren fastsatte regler at foretage de for jordemødre påbudte optegnelser og indberetninger.

§ 12. Kommer en læge i sin virksomhed til kundskab om, at en person lider af sådanne sygdomme eller mangler i legemlig eller sjælelig henseende, at han i betragtning af de forhold, hvorunder han lever eller arbejder, udsætter andres liv eller helbred for nærliggende fare, er lægen forpligtet til at søge faren afbødet ved henvendelse til vedkommende selv, om fornødent ved anmeldelse til pågældende embedslæge eller sundhedsstyrelsen.

§ 13. Indenrigsministeren fastsætter efter indstilling fra sundhedsstyrelsen regler for, i hvilket omfang og på hvilken måde læger af hensyn til den dem påhvilende indberetnings- og oplysningspligt skal føre ordnede optegnelser over visse dele af deres virksomhed, såsom om behandling af smitsomme sygdomme, ulykkestilfælde og sygdomme, der kan antages at få varig indflydelse på patientens helbredstilstand.

Stk. 2. Sygehuse, klinikker o.lign. er pligtige til at føre ordnede optegnelser over deres behandling af syge og over, hvad der er iagttaget vedrørende de pågældende sygdomstilfælde. Der fastsættes af indenrigsministeren regler for, i hvilket omfang speciallæger skal føre sådanne optegnelser.

Stk. 3. De i stk. 1 og 2 omhandlede optegnelser skal af vedkommende læge, klinik eller sygehus opbevares i mindst 10 år.

Sygeplejeloven § 6:

En sygeplejerske er under ansvar efter borgerlig straffelov § 263, stk. 2, jfr. § 275, forpligtet til ikke at røbe privatlivet tilhørende hemmeligheder, der er kommet til hendes kundskab under udøvelsen af hendes virksomhed, medmindre hun er forpligtet til at udtale sig eller handler i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv.

Morgenavisens Jyllands-Posten,
ledende artikel 23. marts 1979

Misbrug af tavshedspligt

Hvor er det dog et ynkeligt mummiespil, som skatteminister Anders Andersen og landsskatterettens præsident, Knud Jensen, opfører med deres brug af en påstået tavshedspligt i sager, der har efterladt en stærkt begrundet mistanke om, at landsskatteretten har handlet politisk og ikke skattejuridisk i nogle konkrete tilfælde.

Offentlige myndigheders tavshedspligt er ment som en beskyttelse af borgerne, men sådan som skatteministeren og retspræsidenten anvender tavshedspligten har den modsat virkning.

Den bliver et skjold over noget, der må betragtes som en administrativ fadæse, for ikke at sige skandale, indtil andet er bevist.

Selv når de administrative myndigheder bliver løst fra deres tavshedspligt af de berørte borgere, gemmer de sig under skjoldet – og gør dermed diskussionen om de konkrete sager til en parodi.

Parodien bliver fuldkommen, når de så tilmed, som både skatteminister Anders Andersen og retspræsident Knud Jensen, vil dreje opmærksomheden væk fra det egentlige – hvad sker der i landsskatteretten? – og hen på de mennesker, der har bragt sagerne frem for offentligheden.

Det er forhenværende folketingsmedlem Poul Boeg og folketingsmedlem Leif Glensgård, der oprindeligt har rejst spørgsmålet, om nogle skatteydere blev udsat for en uretfærdig sagsbehandling i landsskatteretten, fordi de havde Mogens Glistrup som advokat.

Jyllands-Posten har gennemgået sagerne, og den fremlagte dokumentation bestyrker desværre mistanken.

Men de konkrete sager vil skatteminister og retspræsident ikke drøfte. Derimod vil de smide Boeg og Glensgård ud som medlemmer af landsskatteretten!

Men det var selvfølgelig også i Danmark, at Wessel skrev om »for smed at rette bager«

Skatteminister og retspræsident bør ikke have lov at slippe så let. Affæren må i fuld offentlighed belyses, og er der i landsskatteretten handlet ud fra politiske motiver, er det helt andre personer, der må forlade dommersædet.

For i så fald har de undergravet retssikkerheden og borgernes tillid til, at de kan opnå en politisk neutral behandling.

Der skal tales og ikke ties.